

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

"NAKERTAJIA" VASTAAN-NUORET UPSEERIT
MAANPUOLUSTUSHENGEN PUOLUSTAJINA

EUK:n tutkielma

Kapteeni
Sakari Kärkkäinen

Esiupseerikurssi 62
Maasotalinja

Huhtikuu 2010

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Esiupseerikurssi 62	Linja Maasotalinja
Tekijä Kapteeni Sakari Kärkkäinen	
Tutkielman nimi "NAKERTAJA" VASTAAN-NUORET UPSEERIT MAANPUOLUSTUSHENGEN PUOLUSTAJINA	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotahistoria	Säilytyspaikka
Aika Huhtikuu 2010	Tekstisivuja 24 Liitesivuja 5
<p>Tutkimukseni tavoitteena oli kuvata ja tulkita poliittisen ilmapiirin vaikutusta kansalaisten maanpuolustushenkeen 1970 – luvulla. Tälle ajalle tyypillinen vasemmistolainen ja pasifistinen ajattelu näkyivät muun muassa sotilaspässien julkisina polttamisina ja kutsuntatilaisuuksien häiritsemisinä. Koulujärjestelmän organisaatiouudistus nähtiin mahdollisuutena viedä tätä vasemmistolaista aatetta eteenpäin. Kadettikunta oli ajan hermolla. Toiminnan terävöittämiseksi Kadettikunnan hallitus päätti perustaa vuonna 1970 "maanpuolustusaatteellisen jaoston". Jaoston tehtävänä oli suunnitella tehokas piiriorganisaatio ja toimintamuotoja välittömiä vastatoimia varten. Haminan kadettiipiiri oli jäsentiedotteessaan määritellyt "Nakertajiksi" henkilön, järjestön tai muun vaikuttajan, joka tietoisesti toimii maanpuolustuksen vastaisesti. Tiedote joutui "väärin" käsiin ja sosialidemokraattisen puolueen kansanedustaja Seppo Tikka teki vuonna 1974 asian johdosta eduskuntakysymyksen. Kysymys sai laajaa julkisuutta tiedotusvälineissä ja näin sana "Nakertaja" tuli suomalaisille tunnetuksi.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on kirjallinen tutkimus, jota tuetaan haastatteluilla.</p> <p>Vuonna 1970 Kadettikunta perusti maanpuolustusaatteellisen jaoston. Seuraavana vuonna maanpuolustusaatteellinen työ laajeni jo valtakunnalliseksi ja vuonna 1972 toiminta oli jo "jalkautunut" laajemmalla rintamalla kadettiipiireihin. Jo muutamien vuosien kuluttua opettajia ja koululaisia osallistui Kadettikunnan järjestämiin tilaisuuksiin vuosittain jopa 20.000–60.000.</p> <p>Aineiston perusteella päädytään siihen tulokseen, että Kadettikunnan oikea-aikainen, nopea, määrätietoinen ja suunnitelmallinen toiminta maanpuolustushengen puolustajana oli merkittävä tekijä niin puolustusvoimien kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta katsoen.</p>	
AVAINSANAT	
Pasifismi, radikalismi, kadettikunta, kadettiipiiri, upseeriliitto	

"NAKERTAJA" VASTAAN-NUORET UPSEERIT MAANPUOLUSTUSHENGEN PUOLUSTAJINA

1	JOHDANTO	1
1.1	TAUSTAA	2
1.2	TUTKIMUKSEN PÄÄMÄÄRÄ JA RAKENNE	2
1.3	RAJAUKSET	3
1.4	TUTKIMUSASETELMA, -MENETELMÄT JA -ONGELMAT	3
1.5	AIKAISEMPI TUTKIMUS JA KESKEISET LÄHTEET	4
1.6	MÄÄRITETYT KÄSITTEET	4
2	PASIFISMI SUOMESSA 1960 - 1970	6
2.1	PASIFISMIN NOUSU SUOMESSA	6
2.2	"NAKERTAJA" -JÄRJESTÖT SUOMESSA	7
2.3	YHTEENVETO	8
3	KADETTIKUNNAN TOIMINTA 1970 -LUVULLA	10
3.1	KADETTIKUNNAN JOHDON TOIMINTA	10
3.2	HAMINAN KADETTIPIIRI	13
3.3	EDUSKUNTAKYSYMYS	14
3.4	JULKISUUS	16
3.5	YHTEENVETO	20
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	22
	LÄHTEET	1
	1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET	1
	2. JULKAISTUT LÄHTEET	2
	LIITTEET	
	LIITE 1: KANSANEDUSTAJA SEPPO TIKAN EDUSKUNTAKYSYMYS	4
	LIITE 2: PUOLUSTUSMINISTERI KRISTIAN GESTRININ VASTAUS EDUSKUNTAKYSYMYKSEEN	7

”NAKERTAIA” VASTAAN-NUORET UPSEERIT MAANPUOLUSTUS- HENGEN PUOLUSTAJINA

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tavoitteena oli kuvata ja tulkita poliittisen ilmapiirin vaikutusta kansalaisten maanpuolustushenkeen 1970 – luvulla. Tuohon aikaan Suomessa oli vallalla pasifistinen ajattelu yliopiston opiskelijapiireissä. Tämä ilmiö oli nähtävissä myös muissa Euroopan valtioissa. Tälle ajalle tyypillinen vasemmistolainen ja pasifistinen ajattelu näkyivät muun muassa sotilaspässien julkisina polttamisina ja kutsuntatilaisuuksien häiritsemisinä.

Koulujärjestelmän organisaatiouudistus nähtiin mahdollisuutena viedä tätä vasemmistolaista aatetta eteenpäin. Tästä varoittavana esimerkkinä oli niin sanottu Pirkkalan opetusmoniste. Tarkoitus oli opettaa koululaisille idealistista, sosialismiin perustuvaa yhteiskuntaa.

Tämä suuntaus havaittiin koululaitoksessa ja yhteiskunnassa, jolloin syntyi myös vastakkaisia mielipiteitä koululaitoksen organisaatiouudistuksesta ja suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden suunnasta. Tuolloin parhaaksi keinoksi nähtiin keskittää eri toimijoiden voimavarat, ettei suomalaisen yhteiskunta muutu enää sosialistisempaan suuntaan.

Kadettikunta oli ajan hermolla. Maanpuolustusvastaisuuden lisääntyminen oli havaittu jo 1960-luvulla. Kadettikunnassa tiedettiin, että sotilaat asuivat usein varuskunnissa, jotka tuohon aikaan olivat varsin eristäytyneitä ympäröivästä yhteiskunnasta. Nähtiin, että varusmiespalvelusta käymättömien nuorten miesten ja naisten maanpuolustustietoisuus oli lähes olematonta. Se alkoi suunnitella tulevien vuosien toimintaa maanpuolustustietoisuuden parantamiseksi kansalaisten, etenkin nuorten, keskuudessa.

Toiminnan terävöittämiseksi Kadettikunnan hallitus päätti perustaa vuonna 1970 ”maanpuolustusaatteellisen jaoston”. Jaoston tehtävänä oli suunnitella tehokas piiriorganisaatio ja toimintamuotoja välittömiä vastatoimia varten. Pian päätöksen jälkeen maanpuolustusaatteellinen jaosto käynnisti perustavaa laatua olevan suunnittelutyön. Kadettikunnan ensimmäisen maanpuolustusaatteellisen jaoston puheenjohtajana toimi eversti Niilo Riuttala. Muina jäseninä olivat majuri Lauri Reunala, majuri Aimo Euramo, kapteeni Asko Sivula ja kapteeni Reijo Maunula.

Pian vasemmistopiirien edustajat huomasivat Kadettikunnan lisääntyneen toimeliaisuuden maanpuolustustietoisuuden lisäämiseksi varsinkin koululaisten ja nuorison piirissä. Haminan kadettiopiiri oli jäsentiedotteessaan määritellyt ”Nakertajiksi” henkilön, järjestön tai muun vaikuttajan, joka tietoisesti toimii maanpuolustuksen vastaisesti. Tiedote joutui ”väärin” käsiin ja sosialidemokraattisen puolueen kansanedustaja Seppo Tikka teki vuonna 1974 asian johdosta eduskuntakysymyksen. Kysymys sai laajaa julkisuutta tiedotusvälineissä ja näin sana ”Nakertaja” tuli suomalaisille tunnetuksi.

1.1 TAUSTAA

Maanpuolustuskorkeakoulun Esiupseerikurssi 62 toimeenpanoasiakirjan ja muiden ohjeiden mukaisesti opiskelijoiden tutkimusaiheet määrittää pääsääntöisesti Maanpuolustuskorkeakoulun ainelaitokset. Ohjeistuksen mukaisesti tutkija valitsi tutkimusaiheen Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen antamista aiheista, koska on kiinnostunut varsinkin Suomen itsenäisyydenajan historiasta.

1.2 TUTKIMUKSEN PÄÄMÄÄRÄ JA RAKENNE

Tutkimusongelmana on vastata tutkimuksen pääkysymykseen; Mikä oli Kadettikunnan toiminnan rooli Suomen maanpuolustushengen puolustajana 1970 luvulla? Ja alakysymyksiin; Miten Kadettikunta toiminnassaan onnistui sekä keitä olivat ”Nakertajat” ja mikä oli heidän motiivinsa tehdä eduskuntakysymys Haminan Kadettiopiirin toiminnasta vuonna 1974?

Luvussa 1 (Johdanto) käsitellään tutkimuksen motiivit, taustaa, tutkimuksen päämäärä ja työn rakenne, rajaukset, tutkimusasetelma, menetelmät ja ongelmat,

aikaisempi tutkimus ja keskeiset lähteet sekä käsitteet ja määritteet. Johdannossa luodaan yleiskuva tutkimustyön otsikkona olevasta aiheesta.

Luvussa 2 (Pasifismi Suomessa 1960 - 1970) käsitellään lyhyesti syitä pasifismin nousuun, sen ilmenemismuotoja ja vaikutuksia maanpuolustukseen. Eduskuntakysymykseen johtaneessa Haminan Kadettiipiirin kokouskutsussa kehoitettiin jäseniä perehtymään ennakolta ”Nakertaja” - järjestöihin. Tällaisiksi järjestöiksi nimettiin Teiniliitto ja Varusmiesliitto sekä eri rauhanliikkeet ja – järjestöt. Pasifismin nousun lisäksi tässä luvussa esitellään lyhyesti siihen aikaan vaikuttaneet keskeiset ”Nakertaja” – järjestöt.

Luvussa 3 (Kadettikunnan toiminta 1970-luvulla) tarkastellaan Kadettikunnan toimintaa, maanpuolustushengen vaikuttamisen osalta. Luvussa käsitellään myös tarkemmin Haminan Kadettiipiirin toimintaa ennen ja jälkeen eduskuntakysymyksen.

Luvussa 4 (Johtopäätökset) tehdään perusteltu johtopäätös ja kokoava analyysi, mikä oli Kadettikunnan rooli ja keinot maanpuolustushengen kohottamiselle ja miten se siinä onnistui 1970 -luvulla.

1.3 RAJAUKSET

Tutkimuksessa rajataan pois Kadettikunnan toiminta ennen ja jälkeen 1970-luvun. Taustoja pasifismin/radikalismien nousuun Suomessa on syytä tarkastella 1960 -luvun tapahtumista alkaen. Tutkimuksen painopiste on siis niissä tapahtumissa vuoden 1970 jälkeen, joilla tutkijan mielestä on merkitystä 1974 tehtyyn eduskuntakysymykseen. Tutkimuksessa ei myöskään oteta kantaa Kadettikunnan myöhempinä vuosikymmeninä tapahtuneeseen toimintaan.

1.4 TUTKIMUSASETELMA, -MENETELMÄT JA -ONGELMAT

Tutkimusmenetelmänä on kirjallinen tutkimus, jota tuetaan haastatteluilla. Haastatteluissa aihepiiri on etukäteen määrätty. Haastateltaville annetaan etukäteen tukilista käsiteltävistä asioista, ei anneta valmiita kysymyksiä. Haastattelu ei tule olemaan strukturoitua haastattelu, jossa kysymyksillä on tarkka muoto ja järjestys.

Haastattelupaikaksi valitaan rauhallinen tila, jossa on mahdollisimman vähän häiriötekijöitä. Haastattelupaikan tulee olla neutraali. Kadettikunnan edustajille esimerkiksi kadettikunnan tilat ja pasifismi-aatteen edustajille esimerkiksi heidän kotinsa tai heidän esittämä paikka.

Tutkimuksen haasteena voi olla haastateltavien henkilöiden saaminen haastatteluun. Tutkimuksen tekijä on itse puolustusvoimien edustaja, jolloin pasifismin edustajat voivat kokea tämän asetelman kiusalliseksi ja eivät halua vastata lähettämääni haastattelukutsuun.

1.5 AIKAISEMPI TUTKIMUS JA KESKEISET LÄHTEET

Aiheesta ei ole aikaisempaa tutkimusta. Tutkimuksen merkittävin haaste oli tarkasteltavan aihealueen lähdemateriaalin vähäisyys. Toisaalta tapahtumasta on kulunut sen vähän aikaa, että tapahtumista tietäviä ja siinä mukana olleita on ollut mahdollista haastatella.

Keskeisiä lähteitä ovat Kadettikunnan asiakirjat, kenraali Jaakko Valtasen haastattelu ja Sotakorkeakoulun diplomityö vuodelta 1954, Haminan Kadettipiirin keskeisten toimijoiden haastattelut eduskuntakysymyksen aikaan sekä Jari Leskisen teos Tulevaisuuden turvaksi.

1.6 MÄÄRITETTY KÄSITTEET

Tässä osassa käsitellään tutkielmassa keskeisiä käsitteitä.

Pasifismi. Tarkoittaa sodanvastaisuutta, jonka keinoilla edetään haluttuihin tavoitteisiin ilman väkivaltaa.¹

Radikalismi. Underground nousi Suomessa 1960-luvulla pääosin suurissa kaupungeissa. Tunnetut protestilaulajat kuten Irwin Goodman ja M.A. Numminen lauloivat yhteiskunnan ongelmista. Opiskelijaradikalismi kuului tähän ilmiöön, joskaan se ei noussut läheskään yhtä voimakkaaksi ilmiöksi Suomessa kuin Ranskassa tai Länsi-Saksassa. Useita mielenosoituksia syntyi, mutta ne eivät olleet väkivaltaisia vaan enimmäkseen varsin rauhanomaisia. Suomalaiset opiskelijat vaativat samoja

¹ <http://fi.wikipedia.org/wiki/Pasifismi>

asioita kuin opiskelijat Ranskassa tai Länsi-Saksassa. Muun muassa vaadittiin koululaitosjärjestelmän muutamista kansakoulu-oppikoulu-järjestelmästä peruskouluksi.²

Kadettikunta. ”Kadettikunta ry on itsenäisen Suomen kadettikouluissa (Kadettikoulu, Merisotakoulu, Ilmasotakoulu) tai Maanpuolustuskorkeakoulussa upseerin tutkinnon suorittaneiden upseerien (kadettien) maanpuolustusaatteellinen veljesjärjestö. Kadettikunnan jäseneksi liittyminen on vapaaehtoista. Jäseneksi hyväksymisestä päättää Kadettikunnan hallitus.”³ Kadettikunnan perustivat itsenäisen Suomen ensimmäisen kadettikurssin upseerit 27.1.1921.⁴

Pääosa elossa olevista kadettiupseereista kuuluu Kadettikuntaan (v.2007 runsaat 4800 jäsentä). Jäsenistä on aktiivipalveluksessa noin 2300 upseeria, mikä on noin 80 % aktiivipalveluksessa olevista upseereista. Vakinaisesta palveluksesta eronneita upseereita (evp.) on noin 2200 (n. 85 % evp. -upseereista) ja kadetteja noin 300 (n. 90 % kadeteista).

Kadettiipiiri. Kadettikunta jakaantuu valtakunnallisesti 22:n kadettiipiiriin. Kadettiipiirien vastuualuejako noudattaa pääosin maakuntajakoa. Lisäksi on vielä Kadettitoverikunta, joka on samalla kadettien oppilaskunta.⁵

Upseeriliitto. ”Upseeriliitto perustettiin Suomeen vuonna 1918. Upseeriliitto on nykyään Akavalainen ammattijärjestö, jonka jäsenmäärä 1.1.2010 oli 5745. Upseerien järjestäytymisaste puolustusvoimissa on yli 98 %. Liiton tärkein tehtävä on jäsenistön edunvalvonta. Upseeriliitto julkaisee Sotilasajakauslehteä, joka on maamme johtava sotilasalan ammattilehti ja jäsenkunnan järjestölehti.”⁶

² <http://fi.wikipedia.org/wiki/1960-luku>

³ <http://www.kadettikunta.fi/>

⁴ Paulaharju Jyri, Sinerma, Martti: Kunnia kestävän palkka(Kadettikunta 1921-1996, Gummerus, Jyväskylä, 1996, s. 24.

⁵ <http://www.kadettikunta.fi/>

⁶ Kemppi, Jarkko: Upseeriliitto, Otava, Keuruu, 2008, s. 5 ja Internet: <http://www.upseeriliitto.fi/>

2 PASIFISMI SUOMESSA 1960 - 1970

2.1 PASIFISMIN NOUSU SUOMESSA

Suomessa pasifismi alkoi nostaa päätään 1960-luvun alussa. Mielenpitoet siitä, että Suomessa oli jääty jälkeen useilla eri kulttuurin osa-alueilla, lisääntyivät. Koululaitos oli yksi osa-alue, joka koettiin tällaiseksi osa-alueeksi. Tämänlaisesta uudenlaisen ajattelun lisääntymisestä oli merkkejä varsinkin nuoren akateemisen henkilöstön keskuudessa. Pasifistiset liikkeet, kuten sadankomiteat olivat saaneet mallinsa muun muassa englannista ja muista länsimaista. Pasifismin mukanaan tuomat aatteet levisivät pian koko koululaitokseen. Suurin osa ylioppilaista kuitenkin olivat porvarillisen maailmankatsomuksen kannattajia.

Merkittävä radikalismien murrosvuosi, muuallakin kuin Suomessa, ajoittui vuodelle 1968. Vilkasta keskustelua, varsinkin nuorison piirissä, käytiin kansainvälisyydestä ja rauhankysymyksistä. Myös ulkopoliittikan puolueettomuuslinja oli yhtenä keskustelun aiheena. Tuohon aikaan Suomen maanpuolustuksen tarpeellisuus kyseenalaistettiin varsin voimakkaasti. Vuosikymmenen lopussa Suomessa syntyi voimakas kampanja aseistakieltäytymisen puolesta. Sotilaspasseja poltettiin ja kutsuntatilaisuuksia yritettiin häiritä eri keinoin.⁷

Maanpuolustushenki voidaan käsittää yleiseksi mielenpiteeksi, jonka muodostuminen, laatu ja käyttäytyminen noudattavat voimassa olevaa lainsäätöä. Maanpuolustushenki on lopulta se yleisen mielenpiteen tärkein osa, jonka varaan koko yhteiskunta varaa. Kaikki työ maanpuolustushengen nostamiseksi on tärkeää. Pelkästään maanpuolustukselle suosion hankkimiseksi tehty maanpuolustustyö ei johda pysyvään lopputulokseen. Yleisen mielenpiteen muuttamista voidaan saada aikaan julkisen sanan avulla, mutta se jää helposti vain sen hetken pintailmiöihin. Koko suomalaisen kansan ajattelun luonteen muuttaminen on suuri haaste, joka vaatii paljon aikaa ja voimavaroja. Maanpuolustusaatteellisen työn tekeminen on kaikkien vastuuntuntoisten kansalaispiirien yhteistyötä. Kokonaisvastuu on kuitenkin valtiojohtolla. Puolustusvoimien suorittama työ on tärkeä, mutta ei toimintaa

⁷ Suomen historian pikkujättiläinen, WSOY, Porvoo 1988, s.869
Kenraali Jaakko Valtasen haastattelu 5.3. 2010

johtavassa roolissa. Herätteen antajana puolustusvoimat voi ja pitääkin kuitenkin olla.⁸

2.2 ”NAKERTAJA” -JÄRJESTÖT SUOMESSA

Eduskuntakysymykseen johtaneessa tiedotteessa Haminan kadettiopiiri kehotti jäseniään keräämään aineistoa niin sanotuista ”nakertajista”. Tällaisiksi järjestöiksi kadettiopiiri nimesi Teiniliiton, Varusmiesliiton ja muut rauhanliikkeet. Seuraavaksi esitellään lyhyesti Haminan kadettiopiirin kutsussa nimeämät liitot ja siihen aikaan vaikuttaneet keskeiset rauhanliikkeet.⁹

Suomen Teiniliitto ry. Suomen Oppikoulujen Toverikuntien Liitto perustettiin 4.6.1939. Liitto perustettiin oppikoulujen yläluokkalaisten toverikuntien kattojärjestöksi. Myöhemmin liiton nimi muutettiin Suomen Teiniliitoksi. Ilmeisesti nimenmuutoksella haluttiin vaalia vanhoja opiskelijoiden teinilauluperinteitä. Teiniliitto alkoi julkaista sotien jälkeen muun muassa Teini-lehteä ja Teinikalenteria.

Teiniliitolla oli 1960- luvun ja 1970- luvun Suomessa kymmeniä tuhansia jäseniä, mikä teki siitä tärkeän vaikuttajan Suomessa. Ajan ilmiöihin liittyen Teiniliitto politisoitui 1970-luvun alussa nopeasti. Vasemmistolainen suuntaus oli suosiossa. Tästä oli seurauksena, että äärivasemmistolaiset (taistolaiset), saivat haltuunsa liiton johtopaikat. Parhaimmillaan tai pahimmillaan Teiniliiton 18 piiristä 16:ta johti vähemmistökommunisti. Näin Teiniliitosta tuli nuortaistolaisen liikkeen keskeinen rekrytointikanava.¹⁰

Varusmiesliitto ry. perustettiin vuonna 1970. Liitto on poliittisesti sitoutumaton valtakunnallinen varusmiesten etujärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on parantaa varusmiesten oikeudellista ja sosiaalista asemaa sekä kehittää varusmiesten koulutusta ja palvelusolosuhteita paremmiksi. Liiton jäseneksi on mahdollista liittyä jokaisen varusmiespalveluksen suorittaneen tai palvelusta

⁸ Valtanen, Jaakko. 2004 [1954]. Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa. Sotakorkeakoulun diplomityö MSL 20:lla 3.8.1954. Uudelleenpainettuna teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri & Sinkko, Risto (toim.): Maanpuolustustahto tutkimuskohteena – Kylmästä sodasta informaatioisotaan. Julkaisusarja 2 n:o 12. Johtamisen laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.

⁹ Haminan kadettiopiirin tiedote 3/74, 21.5.1974.

¹⁰ http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_Teiniliitto

parhaillaan suorittavan henkilön. Varusmiespalvelusta suorittavalle liiton jäsenyys on ilmainen.

Liiton puheenjohtajana tai muuten liiton johtotehtävissä on toiminut useita tunnettuja suomalaisessa politiikassa vaikuttaneita henkilöitä. Tällaisia henkilöitä ovat muun muassa pääministeri Matti Vanhanen sekä kansanedustajat Eero Heinäluoma ja Jouko Skinnari.¹¹

Sadankomitean perustamisvuosi on 1963. Sadankomitea on suomalainen pasifistinen ja antimilitaristinen järjestö rauhanjärjestö. Se ei ole sitoutunut puoluepoliittisesti eikä uskonnollisesti. Tavoitteena järjestöllä on yleinen aseistariisunta ja lakkauttaa yleinen asevelvollisuus.

Perusajatus liikkeelle oli saatu Englannista. Tarve uudelle rauhanyhdistykselle syntyi, kun Rauhanpuolustajat koettiin liikaa Neuvostoliittoon kallellaan oleviksi. Järjestö ei kannattanut niin sanottua perinteistä isänmaallisuutta. Järjestö haki turvallisuuspoliittiselle ajattelulle rationaalisia perusteita. haki vaihtoehtoa ”automaattisesti opitulle isänmaallisuudelle” Sadankomitean suurimmat kasvun vuodet ajoittuvat 1960- luvun puoliväliin. samoihin aikoihin perustettiin Ydin-lehti ajamaan sadankomitealaista asiaa.¹²

Suomen Rauhanpuolustajat ry. on vuonna 1949 perustettu poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Sen tarkoituksena on toimia rauhan, aseriisunnan, suvaitsevaisuuden, ihmisoikeuksien ja maailmanlaajuisen tasa-arvon puolesta. Suomen Rauhanpuolustajat vastustaa Suomen Nato jäsenyyttä.¹³

2.3 YHTEENVETO

Toisen maailmansodan päätyttyä tilanne Suomen osalta oli osittain verrattavissa 1809 Ruotsi-Suomen hävittyä sodan Venäjälle. Hävitty sota tarkoitti, että vapaata ilmaisen mahdollisuutta ei ollut. Uusi ulkopolitiikka pakotti realismiin. Toisen maailmansodansodan jälkeinen keskustelu puolustusvoimien tilasta aiheutti laajasti huolta suomalaisten keskuudessa. Sotien päättymisen jälkeen alkanut ”uuden politiikan” -aikakaudella isänmaallisen maanpuolustushengen ylläpitäminen oli varsin

¹¹ <http://fi.wikipedia.org/wiki/Varusmiesliitto>

¹² <http://fi.wikipedia.org/wiki/Sadankomitea>

¹³ <http://www.rauhanpuolustajat.fi/>

vaikeaa. Vallitsevaa tilannetta yritettiin kuitenkin parantaa niin sanotun henkisen maanpuolustuksen avulla. Tähän projektiin perustana oli kapteeni Jaakko Valtasen Sotakorkeakoulun diplomityö vuonna 1954. Henkisen maanpuolustuksen ohjelmaa ei kuitenkaan onnistuttu toteuttamaan suunnitellusti rauhanliikkeen vastustuksen vuoksi.

Suomalainen yhteiskunta alkoi korostaa materialismia ja yksilöllisyyttä. Poliittinen ilmapiiri vasemmistolaisui voimakkaasti. Vasemmistolaisuuden voimistumisen myötä muun muassa yleinen asevelvollisuus asetettiin kyseenalaiseksi. 1960 -luvulla esiin noussut radikalismi ja ”isänmaallinen pasifismi” asettivat koko puolustusvoimien aika ajoin kyseenalaiseksi. Pääosin edellä mainittujen rauhanliikkeiden johtohenkilöistä olivat vasemmistolaisten puolueiden jäseniä. Näiden liikkeiden tavoitteena oli siis tosiasiallisesti ”nakertaa” kansalaisten maanpuolustustahtoa ja näin edesauttaa suomalaisen yhteiskunnan kehittämistä kohti sosialismia.

Koululaitoksen uudistaminen ja siihen liittynyt Pirkkalan opetusmoniste osoittivat selvästi pyrkimyksestä viedä Suomea kohti sosialistista järjestelmää. Mallithan oli otettu suoraan Itä-Saksasta ja Neuvostoliitosta. Tämän yrityksen teki mahdolliseksi vasemmistolaiset ministerit ja opetushallituksen johtajat, jotka määrätietoisesti pyrkivät saamaan tavoitteensa läpi koululaitoksessa. Radikalisoituminen oli mennyt jo niin pitkälle, että pasifismin vastustajien lausunnot jyrkkenivät.

Yhteiskunnassa edellä mainittu kehityskulku kuitenkin huomattiin ajoissa. Vastatoimena sosialistisen aatteen levittämiseksi koululaitoksessa luotiin henkisen maanpuolustuksen tutkimus- ja kehittämisprojekti. Keskitetyillä vastatoimilla sosialismiin tähdännyt kehityskulku saatiin torjuttua. Toimintaa varten perustettiin muun muassa erilaisia säätiöitä ja rahastoja, joiden tukea Kadettikuntakin sai maanpuolustusaatteelliseen työhön.

3 KADETTIKUNNAN TOIMINTA 1970 -LUVULLA

3.1 KADETTIKUNNAN JOHDON TOIMINTA

Kuten johdannossa todettiin, Kadettikunnassa, kuten muussakin suomalaisessa yhteiskunnassa, oli huomattu jo ennen 1970 – luvun tapahtumia lisääntynyt vasemmistolaisuus ja sen myötä yhä lisääntyvä maanpuolustusvastaisuus. Kadettikunta päätti ryhtyä toimenpiteisiin oikean maanpuolustustiedon lisäämiseksi etenkin nuorison piirissä, jonka maanpuolustustietoisuudessa todettiin suuria puutteita. Keväällä 1970 Kadettikunta kirjasi toimintasuunnitelmaansa yhdeksi päämääräksi maanpuolustuskielteisyyttä kumoava ja – myönteisyyttä edistävä vaikuttaminen yleiseen mielipiteeseen.

Käytännön toimenpiteeksi hallitus päätti perustaa maanpuolustusaatteellisen jaoston. Jaoston tuli suunnitella käytännön toimintamahdollisuuksia yhteistoiminnassa Pääesikunnan asiaa hoitavien viranomaisten kanssa. Tiedotusvälineiden käytön suunnittelu niin välittömiin vastatoimiin kuin aloitteellisen ja myönteisen maanpuolustustiedotuksen toteuttamiseksi kuului myös maanpuolustusaatteellisen jaoston vastuulle.¹⁴

Keväällä 1970 perustettu maanpuolustusaatteellinen jaosto määritteli lähtökohtatilanteen ennen käytännön toimiin ryhtymistä. Jaosto totesi, että Kadettikunnan säännöissä on velvoite saattaa jäsenistö tuntemaan vastuunsa maanpuolustushengen kehittämiseksi koko kansan keskuudessa sekä ohjata yleistä mielipidettä, joka vaikuttaa maanpuolustusajattelun perustekijöihin.

Lähtökohtatilanteeksi todettiin, että maanpuolustus on virallisesti tunnustettu turvallisuuspolitiikan toiseksi tärkeäksi osatekijäksi ulkopolitiikan lisäksi. Valtiojohdon konkreettiset toimenpiteet nähtiin kuitenkin puutteellisina ja vanhakantaisina. Maanpuolustuksen merkitystä jopa aliarvioitiin. Selkeitä merkkejä poliittisten puolueiden, varsinkin niiden nuori polvi, oli alkanut asennoitumaan maanpuolustukseen uudella tavalla. Edellä mainituilla puolueilla tarkoitettiin lähinnä vasemmistolaisia puolueita, jotka suhtautuivat maanpuolustukseen joko erittäin varauksellisesti tai suoranaisen kielteisesti. Kielteisesti maanpuolustukseen suhtautuvat tahot

¹⁴ Kadettikunnan hallituksen kokouspöytäkirja K6/70/9.4.70, liite 1

uskoivat julkisella esiintymisellään nopeasti ”nakertavan” maanpuolustustahtoa etenkin nuorison keskuudessa.

Yhteenvedona maanpuolustusjaosto totesi, että valtiojohdon empiminen tärkeissä maanpuolustusratkaisuissa johtaa omien mahdollisuuksien aliarviointiin kaikissa olosuhteissa. Tällainen toiminta ja ajattelu murentaisivat lopulta kansalaisten maanpuolustustahdon. Kysymys ei siis lopulta ollut maanpuolustuksen hyväksi tehtävästä aatteellisesta työstä, vaan taistelusta salakavalasti leviävää ja levitettävää nihilismia ja defaitismia vastaan. Olennaista oli ymmärtää itsenäisyyden arvo ja merkitys.

Ensisijaiseksi ja tärkeimmäksi toiminnan kohteeksi maanpuolustusaatteellinen jaosto linjasi Kadettikunnan oman jäsenistön. Tarkoituksena oli koko jäsenistön toiminnan järkevöittäminen ja saada aikaan erillisiä ”iskuryhmiä”. Muiksi tärkeiksi toiminnan kohteiksi nähtiin Kadettioppilaskunta. Siviiliyhteiskunnan puolelta toiminnan painopiste piti suunnata erityisesti nuoriin. Ensisijaisia esiintymispaikkoja olivat oppikoulut ja opiskelijajärjestöt. Julkisessa sanassa tuli ottaa kantaa maanpuolustuksen kannalta merkittäviin puheenaiheisiin. Kaikki kannanotot piti tapahtua Kadettikunnan nimissä.¹⁵

Käytännön toiminta oli yksilö- ja pienryhmätoimintaa. Tarkoituksena oli toimia yhteistyössä puolustusvoimien, Upseeriliiton, reserviläisjärjestöjen sekä muiden maanpuolustusasioihin myönteisesti asennoituvien järjestöjen kanssa. Tavoitteena oli aktiivisesti osallistua kaikkiin niihin tilaisuuksiin, missä keskusteltiin maanpuolustukseen liittyvistä asioista. Vaikuttaminen sellaisiin henkilöihin, jotka tekevät tärkeitä ja pitkän tähtäyksen puolustuspoliittisia päätöksiä, nähtiin myös erittäin tärkeäksi.

Kaikkea toimintaa johdettaisiin Kadettikunnan ”päämajasta”. Maanpuolustusaatteellinen jaosto käytännössä vastaisi valmiin informaatioaineiston hankinnasta, muokkaamisesta ja jakamisesta iskuryhmille, kadettioppilaskunnalle ja mahdollisesti koko jäsenistölle. Tämän työn käynnistämiseksi jaosto esitti Kadettikunnalle useamman kohdan asialistan hyväksyttäväksi.¹⁶

¹⁵ Kadettikunnan hallituksen kokouspöytäkirja K6/70/9.4.70, liite 1

¹⁶ Kadettikunnan hallituksen kokouspöytäkirja K7/70/7.5.70, liite 3

Käytännön toimet Maanpuolustusaatteellisen jaoston suunnitelman toteuttamiseksi alkoivat suunnitelman mukaisesti. Marraskuun kokouksessa todettiin, että jaoston konkreettisena tuloksena on onnistuttu hankkimaan jonkin verran alan kirjallisuutta. Materiaalin edelleen keräystä organisoitiin uudestaan samalla, kun arvioitiin rahoitus-tarvetta. Koko toiminnan kannalta perustavaa laatua oleva seminaari järjestettiin Sääksmäellä Päivölän kansanopistolla 18.–19.9.1971. Tilaisuuteen osallistui kadetti-piireistä 53 aktiivisesti toimivaa jäsentä. Seminaarissa pohdittiin alustusten ja ryhmä-töiden pohjalta Kadettikunnalle sopivia maanpuolustustyön toimintamuotoja ja mene-telmiä. Seminaarimateriaali lähetettiin kadetti-piireille suosituksella järjestää vastaavat paikalliset koulutustilaisuudet.

Vuonna 1972 syksyllä Kadettikunta järjesti Iitin Raudansuussa kaksipäiväisen työseminaarin. Seminaariin osallistui 14/28 kadetti-piiriä sekä Kadettikoulun ja Merisotakoulun edustajat. Seminaarin tuloksena syntyi viisikohtainen esityslista, jonka Kadettikunnan hallitus hyväksyi kokouksessaan 24.10.1972.

Raudansuun seminaarin esityksessä tuleviksi toimenpiteiksi esitettiin seuraavia asiakokonaisuuksia:

1. Erilaisten tukiryhmien perustamisesta kadetti-piirien alueilla yhdessä maanpuolustus- ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Pääkohderyhmänä olisi nuoriso
2. Suunnitelman laatiminen maanpuolustustiedotuksesta kadetti-piirien alueilla ilmestyvissä lehdissä
3. Määrittää kadetti-piirien tarvitsemat esitelmien aiheet, esitelmien kohde-ryhmät sekä henkilöt, jotka kadetti-piireissä pitävät esitelmät
4. Selvittää, millaista maanpuolustus-/turvallisuuspolitiikan tietoa upseerit kadetti-piireissä tarvitsevat ja miten tieto heille välitetään
5. Suunnitelma siitä, miten tulevan vuode teema ”Itsenäisyys turvataan joka päivä” toteutetaan.

Lisäksi samassa kokouksessa hyväksyttiin pääsihteerin aloite tarjota esitelmäapua oppikouluille Ammattikasvatushallituksen ja Kouluhallituksen velvoittaman turvallisuuspoliittisen opetuksen toteuttamiseksi.¹⁷

3.2 HAMINAN KADETTIPIIRI

Haminan Kadettiipiiri, kuten monet muutkin kadettiipiirit, oli elänyt hieman verkkaista aikaa 1970 -luvun alussa. Sillä ei ollut edes hallitusta. Piirin ”juoksevia” asioita hoiti vain yhteysupseeri. Toiminta kuitenkin muuttui vuoden 1974 alussa aktiivisempaan suuntaan. Ensimmäisessä tiedotteessa 6.2.1974 Haavisto alkoi aktivoida kadettiipiirin toimintaa. Tiedotteessa kerrottiin, että tiedotteita tulaisiin julkaisemaan jatkossakin. Perusteluna oli se, että jäsenet tietäisivät kadettiipiirin toimivan muutenkin kuin vain paperilla. Muina perusteluina oli tiedottaa kadettiipiirin menneestä, sen hetkisestä ja tulevasta toiminnasta. Tarkoituksena oli siis tiedon jakaminen, että jäsenet voivat osallistua toimintaan. Lisäksi tiedotteessa oli toimintaohjeita jäsenille tulevaan maanpuolustushenkiseen keskusteluun ja mahdollisia keskusteluaiheita. Tiedotteen lopussa oli Kadettikunnan vuoden teema ”Itsenäisyys turvataan tänäkin päivänä”. Allekirjoittajana oli ”ykkösrukkanen” Martti Haavisto. Kadettikunnan seminaarien innoittamana yliluutnantti Martti Haavisto sai muutaman aktiivisen jäsenen voimin työryhmän aktivoimaan piirin toimintaa. Käytännössä tuohon kolmen upseerin työryhmään kuuluivat Haaviston lisäksi yliluutnantit Pekka Rapila ja Pentti Lantta. Kaikki tunsivat hyvin toisensa, koska olivat opiskelleet samalla kadettikurssilla. Ryhmä kokoontui Haaviston kotona, jossa ideoivat upseereille pidettävää tilaisuutta. Tilaisuudessa oli tarkoitus hankkia valmiuksia Haminan kadettiipiirin jäsenille käydä keskustelua maanpuolustuksen vastustajien kanssa. Tilaisuus tulisi siis olemaan suoraa jatkumoa aiemmin mainittuun Kadettikunnan järjestämiin Päivölän ja Raudansuun seminaareihin. Siihen aikaan oli hyvin aktiivista toimintaa puolustusvoimia, varusmiespalvelusta ja aseellista maanpuolustusta vastaan. Ryhmä päätti tarkemmin tutustua näihin myyräntyötä tekeviin järjestöihin ja heidän argumentointiinsa, että kadettiipiiri voisi harjoittaa koulunuorison parissa maanpuolustukselle myönteisempää tiedotustoimintaa.

Hamina kadettiipiirin tilaisuudelle piti löytää iskevä nimi. Sanan ”Nakertaja” ryhmän jäsenistä ideoi Pentti Lantta. Tilaisuuden ideoinnin pohjalta tehtiin kutsukirje

¹⁷ Kadettikunnan hallituksen kokouspöytäkirja K7/70/7.5.70, liite 3, Majuri (evp) Martti Haaviston haastattelu 13.4.2010 ja Haminan kadettiipiirin tiedote 1/74, 6.2.1974.

jäsenkunnalle, Haminan kadettiisiin upseereille. Kutsukirjeessä pyydettiin tuomaan tilaisuuteen mukaan maanpuolustuksen vastaisten järjestöjen aineistoa. Tällaisiksi järjestöiksi lueteltiin Teiniliitto, Varusmiesliitto ja eri rauhanliikkeet.¹⁸

Väittelytekniikan harjoitus oli määrä pitää kesäkuun 3. päivänä asiantuntevan alustajan johdolla. Osa kutsukirjeistä kuitenkin katosi matkalla ja joutui eduskuntakyselyn tekijöiden käsiin. Oletettavasti kutsukirjeen ”väärin käsiin” toimitti tuolloin sissikomppaniassa palvellut varusmies.¹⁹

3.3 EDUSKUNTAKYSYMYS

Haminan Kadettiisiin laatima kutsukirje päättyi, kadettiisiin jäsenten lisäksi, ainakin kansanedustaja (SDP) Seppo Tikalle. Kirjeestä laadittiin sanatarkka versio, joka toimitettiin edelleen kaikille kansanedustajille asian eduskuntakäsittelyä varten. Näin sana ”Nakertajat” sai jo laajempaa julkisuutta.

Kansanedustaja Tikka teki eduskuntakyselyn 12.6.1974 ”Haminan Kadettiisiin eräitä järjestöjä vastaan harjoittamasta toiminnasta”. Kyselyn allekirjoittivat Tikan lisäksi kymmenen (10) muuta, vasemmistopuolueista olevaa, kansanedustajaa; Kaisa Raatikainen (SDP), Pirkko Työläjärvi (SDP), Ilkka-Christian Björklund (SKDL), Tellervo M Koivisto (SDP), Erkki Liikanen (SDP), Ilkka Taipale (SDP), Pauli Puhakka (SKDL), Ensio Laine (SKDL), Mikko Ekorre (SKDL) ja Kalevi Kivistö (SKDL).²⁰ Eduskuntakysymys on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 1.

Eduskuntakysymyksen vaikutukset kohdistuivat pääosin ”Nakertaja” -kutsun laatineeseen piiriin ”ykkösrukkaseen” yliluutnantti Martti Haavistoon. Haavisto oli tullut juuri eräästä sissikomppanian harjoituksesta kotiinsa, kun ovikello soi. Haaviston ovella oli silloinen Reserviupseerikoulun apulaisjohtaja everstiluutnantti Raimo Hastio. Hastio oli kertonut Haavistolle, että tästä oli tehty eduskuntakysely. Alkuhämmennyksen jälkeen Haavisto otti yhteyttä Kadettikunnan puheenjohtajaan kenraalimajuri Erkki Setälään, joka oli silloin Kaakkois-Suomen Sotilasläänin

¹⁸ Eversti (evp) Pekka Rapilan haastattelu 2.3.2010. Majuri (evp) Martti Haaviston haastattelu 13.4.2010. Majuri Pentti Lantan haastattelu, syysk. 2009. Kylkirauta 2/2004, s. 34–36.

¹⁹ Eversti (evp) Pekka Rapilan haastattelu 2.3.2010. Majuri (evp) Martti Haaviston haastattelu 13.4.2010. Majuri Pentti Lantan haastattelu, syysk. 2009, Haminan kadettiisiin tiedote 3/74, 21.5.1974 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

²⁰ Paulaharju Jyri, Sinerma, Martti: Kunnia kestävän palkka, Kadettikunta 1921–1996, Gummerus, Jyväskylä, 1996, s. 130–133, Kylkirauta 2/2004, s. 34–35 ja Valtioapäivät, 1974, Asiakirjat viides osa (V) n:o 221, Helsinki 1975, Valtion Painatuskeskus, Eduskunnan kirjasto

komentajana. Kuultuaan, mitä nuorella yliluutnantilla oli asiaa, Setälä antoi heti varauksettoman tukensa Haavistolle; olihan kyse yhteisestä, Kadettikunnan, asiasta. Setälän lupaus konkretisoituikin myöhemmin eräillä messuilla Kotkassa järjestetyssä lehdistötilaisuudessa. Setälä puolusti henkilökohtaisesti Haavistoa kyseisessä tilaisuudessa.

Kaikkien esimiesten tuki ei tuolloin ollut itsestään selvyyttä. Eduskuntakysymys ja sen saama julkisuus sai osan varomaan tukeaan alaiselle, kun ei oltu varmoja eduskuntakysymyksen lopputuloksesta. Yliluutnantti Haaviston yrittäessä painattaa seuraavaa kadettiin tiedotetta, häneltä kiellettiin Reserviupseerikoulun monistuskoneiden käyttö. Haavisto ajoikin Haminasta Helsinkiin, missä Kadettikunta painatti tiedotteen. Haavisto ajoi takaisin Haminaan ja vei henkilökohtaisesti tuoreen tiedotteen Reserviupseerikoulun johtajalle. Pitkällisen keskustelun jälkeen johtaja antoi Haavistolle luvan jakaa tiedote. Haavisto ilmoitti tuolloin, että tiedote oli jo jaettu ja Reserviupseerikoulun johtajakin sai sen nyt kadettiin jäsenenä.

Yllämainitut tapaukset osoittavat, että tuki on kaikkein parasta silloin kun tilanne on epävarma eikä lopputuloksesta ole tietoa. Haaviston mieleen onkin jäänyt noilta ajoilta majuri Kari Norkolan kirjoitus Helsingin Sanomissa. Kirjoituksessa Norkola korostaa tukijoiden aatteen paloa suojelemaan työkyttelyn ja virkauran kehityksen sijaan. Opettavaisena kokemuksena Haavisto sai nähdä joidenkin esimiesten ja palvelustoverien arkuuden ja luimistelun odotellen, kuinka kaverin asiassa käy. Asioiden ratkettua ”selkääntaputtelijoita” sitten oli jo enemmänkin.

Kadettikunnan ulospäin suuntautuva maanpuolustusaatteellinen toiminta huomattiin yhteiskunnassamme varsin voimakkaasti. Tiedonantaja-lehti kiinnitti upseerien lisääntyvään toimeliaisuuteen koulumaailmassa huomiota useita kertoja. Tiedonantajan uutisoinnin sävy Kadettikunnan toimintaa kohtaan oli tietenkin hyvin kielteistä.²¹

²¹ Eversti (evp) Pekka Rapilan haastattelu 2.3.2010. Majuri (evp) Martti Haaviston haastattelu 13.4.2010. Majuri Pentti Lantan haastattelu syyskuu 2009. Paulaharju Jyri, Sinerma, Martti: Kunnia kestävän palkka, Kadettikunta 1921–1996, Gummerus, Jyväskylä, 1996, s. 130–135 ja Kylkirauta 2/2004, s.34–35.

3.4 JULKISUUS

Ensimmäiset lehtikirjoitukset asian tiimoilta nähtiin 13.6.1974. Tiedonantaja käsitteli kirjoituksessaan Kadettikunnan ja Upseeriliiton välistä suhdetta. Kirjoituksessa Kadettikunnan päätehtävänä on maanpuolustushengen ylläpitäminen ja kehittäminen. Tältä osin kirjoitus oli oikean suuntainen. Kirjoitukselta meni kuitenkin uskottavuus, kun Tiedonantaja samassa lauseessa yhdisti maanpuolustushengen äärioikeistolaiseen sota-ajattelun luomiseen ja ylläpitämiseen. Upseeriliiton todettiin suuntautuneen ”ammattillisiin” asioihin. Samassa artikkelissa arvosteltiin myös silloin Kadettikunnan puheenjohtajana toiminutta kenraalimajuri Erkki Setälää. Setälä oli silloin myös Kaakkois-Suomen Sotilasläänin komentajana. Setälä oli saanut julkisuutta jo aiemmin isänmaallisista juhlapuheistaan. Julkisesti puhuttiin Setälän ”paukkupuheista”.²²

Seuraavana päivänä Hämeen yhteistyö kirjoitti pääkirjoituksessaan, että joukko SKP:n ja SDP:n kansanedustajaa on tehnyt hallitukselle kyselyn Kadettikunnan järjestämästä kampanjasta rauhanliikettä ja edistyksellisiä järjestöjä vastaan. Kirjoituksessa todettiin, että Kadettikuntaa johtavat armeijan palkkalistoilla olevat korkea-arvoiset oikeiston upseerit. Samaan hengenvetoon kirjoitettiin, että kommunistien ja muiden demokraattisten voimien taholta oli jouduttu toistuvasti puuttumaan armeijassa oleviin äärioikeistolaisiin ilmiöihin. Lopuksi kirjoituksessa vaadittiin hallitukselta, tiukkaan sävyyn, selkeän vastauksen lisäksi selkeää puuttumista edellä mainittuihin ilmiöihin YYA-sopimuksen ja Pariisin rauhan-sopimuksen hengessä.²³

Samana päivänä kuin Hämeen yhteistyö, kirjoitti Kouvolan Sanomat pääkirjoituksessa 14.7. eduskuntakysymyksen tehneen Seppo Tikan toimista toiseen sävyyn, kuin edelliset lehdet. Mainittakoon, että Kouvolan Sanomat on Haminan Kadetti-piirin alueella suurin niin sanottu paikallislehti. Pääkirjoituksessaan Kouvolan Sanomat totesi, että Kymen läänistä eduskuntaan valittu Seppo Tikka ei toimi tasapuolisesti kiinnittäessään hallitukselle esittämässään kirjallisessa kysymyksessä huomioita pelkästään Haminan kadetti-piiriin. Kirjoituksen mukaan sillä perusteella, että Haminan Kadetti-piiri on tiedotuskirjeessään ilmoittanut maassamme olevan henkilöitä ja järjestöjä, joiden yhtenä tavoitteena on maanpuolustustahdon

²² Tiedonantaja, 13.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto.

²³ Hämeen yhteistyö, 14.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto.

murtaminen, voisi aivan yhtä hyvällä syyllä ”ilmiantaa” monia muitakin järjestöjä ja myös Kouvolan Sanomat saman totuuden levittämisestä. Kirjoituksen lopuksi lehdessä todetaan, että saman syyn perusteella ilmiannettavista kertyisi varmaan hyvin pitkä luettelo, koska mielipidetutkimusten mukaan suurin osa Suomen kansasta pitää puolustuslaitosta tarpeellisena ja siis paheksuu maanpuolustushengen murentamista.²⁴

Päivän Uutisten nimimerkki ”Eskonen” kirjoitti aiheesta 15.6. varsin tunteikkaasti, Alla oleva kirjoitus on suora lainaus ja osoittaa kansantajuisesti ”Nakertajien ajattelu- maailman ja huolen Kadettikunnan työstä maanpuolustustietoisuuden parantamiseksi etenkin nuorison parissa.

”On paikallaan, että eduskuntapiireissä on vihdoin ryhdytty sanoista tekoihin uhkaavasti päälle kaatuvan oikeistovaaran torjumiseksi, taikka ainakin siitä varoittamiseksi. Oikeistovaarahan todella on olemassa. ”Ensimmäisen tasavallan” miehet ja heidän aatepoliittiset perillisensä marssivat parhaillaan asemiinsa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, eritoten armeijassa, joka aina on ollut äärioikeistomme vahva linnake. Vuorineuvos siipi on kuitenkin toistaiseksi pidätellyt tunteitaan ja varonut päästävästä operatiivisia piirustuksiaan julkisuuteen. Sen sijaan rämäpäisempi ja taisteluun valmennetumpi äärioikeiston rintamasiipikadettikunta on päättänyt antaa sodanjulistuksen ”nakertajia” vastaan. Kaikki, jotka toimivat oikeiston ”maanpuolustushenkeä” vastaan, on julistettu verivihollisiksi. Mitä sitten on äärioikeistomme ”maanpuolustushenki”? Se on yhtä kuin ryssäviha, vanha aakooässäläinen kuilu ja vääristynyt, epäinhimillinen ja epänormaali tapa suhtautua elämään ja eritoten toisinajatteleviin sekä valtoihin joissa vallitsee sosialistinen järjestelmä.

Äärioikeistohan vaatii jopa Varusmiesliiton lakkauttamista tykkänään tai ainakin sen sulkemista ulos armeijan piiristä. Tämä sen tähden, että Varusmiesliittoa johdetaan virallisen ulkopoliitiikan ja YYA-sopimuksen hengessä. Tämä ei ollenkaan kelpaa äkkiväärille aktiiviupseereillemme. Samasta syystä ne hyökkäävät pistin tanassa myös Teiniliittoa vastaan,

²⁴ Kouvolan Sanomat, 14.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

vaikka toisaalta pyrkivätkin viettelemään teinejä "puolustusystävällisyyteen" ja sitä kautta virallisen ulkopoliittikan nakertamiseen tähtäävän vastarintaliikkeen riveihin.

*Tuomaskettuset ovat niitä, jotka eivät mitään opi eivätkä mitään unohda. Pitkävihaista lautapäähärkiä, joille oma etu on kaikki kaikessa. Maan ja kansan tulevaisuudesta he eivät piittaa rahtuakaan.*²⁵

Samana päivänä Päivän Uutisten "Eskosen" kirjoituksen kanssa saatiin Aamulehdestä lukea Kaakkois-Suomen sotilasläänin komentaja kenraalimajuri Erkki Setälän mielipiteitä asioiden kulusta. Setälän näkemyksen mukaan kommunistien väitteet olivat kummallisia ja vääriä. Kadettikunnan puheenjohtajan ominaisuudessa Setälä kertoi, ettei Kadettikunnan toiminnassa ole mitään kiellettyä tai salaperäistä. Päinvastoin, kaikki yhdistystä koskevat asiakirjat ovat toimittajien käytettävissä. Lisäksi kokoustiedot ovat nähtävissä myös järjestön omassa lehdessä, mistä ne ovat kaikkien luettavissa. Setälä ihmetteli myös vuorineuvos Erik Tuomas-Kettusen joutumista kommunistien syytösten kohteeksi.²⁶

Eteenpäin - lehdessä kirjoitti eduskuntakyselyn alkuunpanija kansanedustaja Seppo Tikka palstallaan 15.6.

"Viime keskiviikkona jätin eduskuntakyselyn Haminan kadettiipiirin tiedotuskirjeen vuoksi. Tämä tiedotuskirje on ihmeellisin tekele armeijan piiristä mitä olen vuosikausiin nähnyt. Se voi olla jonkun taitamattoman yksityisyrittäjän aikaansaannos, mutta se voi olla muutakin. Tässäkin kirjeessä on korkein mainittu upseeri kenraalimajuri Setälä. Armeijalla on hyvin tehokas pr-toiminta yleensä. Toimittajana ja kansanedustajana olen tässä lähimmän kymmenen vuoden ajan oikeastaan tavannut vain miellyttäviä ja poliittisesti armeijasta tasapuolisen ja kehittyvän kuvan antamia upseereja. Mutta mitähän on pinnan alla?

Ovatkohan armeijan pr-everstit etääntyneet liian kauas varsinaisista joukoistaan? Vai joukotko liikkuvat?"²⁷

²⁵ Päivän Uutiset, 15.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

²⁶ Aamulehti, 15.5.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

²⁷ Eteenpäin, 15.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

Haminan kadettiipiirin tiedotteen laatija, yliluutnantti Martti Haavisto vastasi Kansan Uutisissa 20.6. otsikolla ”Kadetit ja nakertajat” yrittäen oikaista mediassa julkaistua väärää tietoa Haminan Kadettiipiirin tiedotteesta ja Kadettiipiirin toiminnasta. Kirjoituksessa Haavisto oikaisee Tikan tulkinnan tiedotteesta että, ”Haminan luutnantit eivät pidä hyvien suhteiden rakentamisesta aseistautumiseen verrattavana turvallisuustakeena.” Tulkintaan Haavisto toteaa olevansa kirjoittajan kanssa yhtä mieltä siitä, että kyseinen mielipide on erittäin vaarallinen ja turvattomuuden tunnetta herättävä. Lisäksi hän toteaa, että onneksi tiedotteessa ei löydy tuollaista mielipidettä edes rivien välistä. Vastineessa Haavisto toteaa kirjoittajan tulkinnan osoittavan ennakkoluuloista suhtautumista upseereihin. ”Nakertajia” vastustaessaan kadettiipiiri ei vastusta nimeämiensä järjestöjen kaikkea toimintaa, vaan pelkästään sitä toimintaa, mikä kohdistuu ulkopoliittikan tukemiseen tarkoitettua armeijaa vastaan.²⁸

Eduskuntakysymyksen mukanaan tuoma julkisuus levisi myös Suomen rajojen ulkopuolelle. Uusi Suomi kirjoitti 21.6, että Neuvostoliiton uutistoimisto Tass uutisoi Tiedonantajan paljastaneen äärioikeistolaisen Kadettikunta-upseerijärjestön Suomessa. TASS:n uutinen oli suoraan saatu Suomesta Tiedonantajalta.

Vielä kesäkuun lopussa 30.6. kansanedustaja Lasse Lehtinen selvitteli asiaa Helsingin Sanomien keskustelu palstalla. Lehtinen arvosteli Haminan seudulla vallitseva vielä vanhakantaisen militarismin, joka on ryhmittynyt puolustustaisteluun. Lehtisen mukaan tilanne on nyt sellainen, että kenraalit ja kadettikunta tekevät politiikkaa korkeimman suojeluksessa aivan avoimesti, mutta muut eivät – ainakaan vielä. Lehtisen mielestä Haminan kadettiipiirin toimintaohjelma oli pelkkää raakaa politiikkaa. Lopuksi Lehtinen toteaa, että Haminan kadettiipiirin ”ukot” ovat ajastaan jäljessä. Asiaan palattaisiin sen jälkeen kun eduskuntakyselyyn on vastattu, jos siihen on enää aihetta.²⁹

Kesäkuun jälkeen lehtikirjoittelu laantui ja osapuolet jäivät odottamaan hallituksen kannanottoa tehtyyn eduskuntakysymykseen. Elokuussa 1974 Haminan Kadettiipiirin tiedotteessa numero 4 todettiin tapahtuneesta eduskuntakysymyksestä ja siitä seuranneesta julkisuudesta seuraavaa.

²⁸ Kansan Uutiset, 20.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

²⁹ Helsingin Sanomat, 30.6.1974, Helsingin Yliopiston kirjasto, Kylkirauta 5/1974, s. 35–37 ja Kylkirauta 2/2004, s. 34–35.

Edellisen tiedotteen todettiin saaneen hyvän menestyksen. Tiedotteen lukijakunta oli ollut laajempi kuin jakelu edellyttäisi. Elokuun tiedotteessa todettiin, että alkuperäisen teeman mukainen ”nakertajakokous” on myös osoittautunut tarpeelliseksi. Nyt oli aika odottaa vain ensin hallituksen vastauksen tehtyyn eduskuntakyselyyn. Tiedotteessa todettiin, että ”Nakertaja-tilaisuuden yksi tavoite, julkisen huomion herättäminen Haminan kadettiisiin tavoitteisiin, oli onnistunut yli odotusten. Lehdet olivat kirjoittaneet yli kahdeksan palstametriä nakertajista. Lopuksi tiedotteessa todettiin, että jokaisella tulee olla oikeus osallistua maanpuolustustyöhön tulematta leimatuksi sen perusteella poliittisin nimittelyin. Tällä tarkoitettiin Haminan kadettiisiin kohdistunutta lehtikirjoittelu, jossa toimintaa oli luonnehdittu muun muassa seuraavasti: äärioikeiston junttatoiminta, oikeistoupseerit, uusfasistinen noitavainojen vire.³⁰

Kesän jälkeen saatiin viimein eduskuntakysymykseen vastaus. Puolustusministeri Kristian Gestrin vastasi 18.9.1974 ”Eduskunnan Herra Puhemiehelle”, että Suomen kansalaisille on taattu sanan vapaus kenenkään sitä ennakolta estämättä sekä oikeus kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista, jotka eivät ole vastoin lakia ja hyviä tapoja.

Vastauksessa puolustusministeri Gestrin totesi, että Kadettikunta ry on laillisesti toimiva järjestö, jolla on oikeus sääntöjensä mukaiseen toimintaan lain sallimissa puitteissa. Lopuksi vastauksessa todetaan, ettei ole aihetta liioitella Haminan kadettiisiin toiminnan merkitystä. Lopputuloksena vastauksessa todettiin, ettei eduskuntakysymys anna aihetta jatkotoimenpiteisiin.³¹ Puolustusministerin vastaus eduskuntakysymykseen on liitteessä 2.

3.5 YHTEENVETO

Yleinen käsitys on, että suomalainen upseeri on isänmaallinen ja valmis puolustamaan Suomen koskemattomuutta ja itsenäisyyttä kaikissa olosuhteissa. Upseereilla on koulutuksensa ja virkauransa kautta hyvin perusteellinen tuntemus Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta.

³⁰ Hamina kadettiisiin tiedote numero 4/1974, Eversti (evp) Pekka Rapilan haastattelu 2.3. 2010 ja Majuri (evp) Martti Haaviston haastattelu 13.4.2010 sekä Majuri Pentti Lantan haastattelu syksy 2009.

³¹ Valtiopäivät 1974, Asiakirjat viides osa (V) n:o 221, Helsinki 1975, Valtion painatuskeskus, Eduskunnan kirjasto.

Kadettikunnan toiminta oli ollut varsin hiljaista vielä 1960-luvulla. Kadettikunta havahtui 1960-1970 lukujen vaihteessa, että yhteiskunnassa oli meneillään muutoksia ei toivottuun suuntaan. Tilanne koettiin niin vakavaksi, että katsottiin aiheelliseksi ryhdistäytyä ja organisoida toiminta uudelleen. Välittömiä vastatoimia vasemmistolaisia suuntauksia vastaan tarvittiin. Siitä sai Kadettikunnan uusi maanpuolustusaatteellinen toiminta alkunsa.

Huolellisesti tehty toimintasuunnitelma tuleville vuosille maanpuolustushengen nostamiseksi varsinkin nuorison keskuudessa oli perusta kaikelle. Jäsenistön aktivoiminen valtakunnallisesti suunnitelman toteuttamiseksi vaativat vielä omat voimanponnistuksensa, mutta siinäkin Kadettikunta onnistui hyvin.

Toimintaa käynnistäessään tärkeimpänä kohderyhmänä Kadettiunta katsoi omassa jäsenistössään kadetit ja nuoremmat upseerit. Ilmeisesti Kadettikunnan johdossa ajateltiin, että nuoremmat upseerit osaavat puhua maanpuolustukseen liittyvistä asioista ”samalla kielellä” nuorisolle ja opiskelijoille. Nuorisossa nähtiin kuitenkin Suomen tulevaisuus. Nuoriso oli vasta muodostamassa käsityksiään yhteiskunnasta ja eri ideologioista. Vaikutusmahdollisuudet nuoriin nähtiin siis paremmiksi kuin vanhempiin henkilöryhmiin. Vanhemmilla ihmisillä tiedettiin olevat jo pitkään omat käsityksensä yhteiskunnallisista asioista, joihin vaikuttaminen olisi sangen vaikeaa. Ainoana mahdollisuutena pystyä vaikuttamaan vanhempiin henkilöstöryhmiin nähtiin vaikuttaminen johtohenkilöiden ja päättäjien.

Puolustusvoimissa ”Nakertaja” -kysymys ei oikeastaan aiheuttanut toimenpiteitä. Asian katsottiin kuuluvan selkeästi Kadettikunnan toiminnan piiriin. Ajanhenkeen kuuluvalla ulko- ja turvallisuuspolitiikalla ja puolustusvoimien asemoitumisella niihin lienee ollut oma merkityksensä. Puolustusvoimien palveluksessa olevien vanhempien upseerien suhtautuminen ”Nakertajiin” ja pasifisteihin saattoi olla erilainen kuin nuoremmilla upseereilla. Sodankäyneiden upseereiden mielestä edellä mainitut ongelmat olivat pieniä verrattuna käytyihin sotiin ja välittömästi sen jälkeisiin tapahtumiin.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Voidaan perustellusti kysyä, oliko Suomen kansanvaltainen yhteiskuntajärjestelmä vaarassa menettää asemansa 1960–1970 lukujen vaihteessa?

Yhteiskunta joka tapauksessa radikalisoitui voimakkaasti. Ääriliikkeet saivat merkittävää tukea Neuvostoliitolta. Muutenkin Neuvostoliiton Suomen-politiikka oli 1970-luvun alussa voimakkaammillaan. Äärivasemmiston piireissä uskottiin aidosti proletariaatin diktatuuriin. Tämä stalinistinen suuntaus sai vahvaa kannatusta radikaalin opiskelija- ja taistolaisnuorison piiristä. Monen vasemmistolaiset poliitikot puhuivat suoraan tarvittavista toimenpiteistä politiikassa, että Suomeen saataisiin luotua sosialistinen järjestelmä. Samoihin aikoihin Neuvostoliitto oli marssinut Tshekkoslovakiaan ja Suomelle ehdotettiin yhteisiä sotaharjoituksia.

Tätä taustaa vasten voidaan ”Nakertajien” tekemä eduskuntakysymyksen liittyvän laajempaan kokonaisuuteen. Voimakas vasemmistolaisuuden lisääntyminen suomalaisessa politiikassa 1960 – luvun lopulla yritti ajaa yhteiskuntaa kohti sosialismia. Puolustusvoimat ja yleinen asevelvollisuus leimattiin turhiksi. Ei siis mikään ihme, että upseeristossa oltiin huolissaan tulevien tilanteiden kehittymisestä. Asioiden kulkuun haluttiin vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan.

Kadettikunnan olemassaolosta oli käyty keskustelua koko 1960 – luku. Erilaisia selvityksiä tehtiin Kadettikunnan ja Upseeriliiton yhdistämismahdollisuuksista. Selvitystyöt eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta. Vuonna 1967 Kadettikunnan ja Upseeriliiton yhdessä suorittama mielipidetutkimus tuotti lopulta kolme vaihtoehtoa:

1. Kadettikunnan purkaminen
2. Kadettikunta liitetään Upseeriliittoon järjestöjäsenenä
3. Kadettikunta jatkaa toimintaansa

Kadettikunnan vuosikokous päätti vuonna 1970 vuosikokouksessaan jatkaa toimintaa itsenäisenä järjestönä. Jatkamisen tärkeimmäksi perusteluksi muodostui uusi toimintamuoto – maanpuolustusaatteellinen työ. Toimintamuoto esitettiin toimintasuunnitelmaan kohteenaan koko yhteiskunta. Päätös oli ratkaiseva Kadettikunnalle ja sen tekemälle maanpuolustusaatteelliselle työlle.

Tehtyään olemassa olo päätöksensä Kadettikunta lähti nopeasti suunnittelemaan, miten maanpuolustusaatteellista työtä tulisi toteuttaa. Vuonna 1970 Kadettikunta perusti maanpuolustusaatteellisen jaoston. Seuraavana vuonna maanpuolustusaatteellinen työ laajeni jo valtakunnalliseksi ja vuonna 1972 toiminta oli jo ”jalkautunut” laajemmalla rintamalla kadettiipiireihin. Loppuvuodesta 1972 kaikki 12 kadettiipiiriä oli järjestänyt maanpuolustustilaisuuden ja muutamia kadettiipiirejä oli osallistunut julkiseen keskusteluun lehdistössä. Kaikki tämä kyettiin siis toteuttamaan kolmessa vuodessa.

Jo muutamien vuosien kuluttua opettajia ja koululaisia osallistui Kadettikunnan järjestämiin tilaisuuksiin vuosittain jopa 20.000–60.000. Kadettikunnan maanpuolustusaatteellisen työn merkitystä yhteiskunnassa on vaikea arvioida. Tärkeintä kuitenkin on se, että Kadettikunta pystyi reagoimaan niin nopeasti silloin, kun toiminnalle nähtiin tarvetta. Kadettikunta oli ensimmäisten joukossa, jotka lähtivät muuttamaan yhteiskunnallista ajattelua. Maanpuolustustyölle on kuitenkin ollut ”tilausta”, koska koulumaailma on osallistunut runsaslukuisesti tilaisuuksiin ja kiitollisuudella ottanut vastaan Kadettikunnan asiantuntija-avun. Kadettikunnalla on ollut myös runsaasti erilaisia säätiöitä ja rahastoja, jotka ovat tukeneet maanpuolustusaatteellista työtä kohdennettavaksi varsinkin nuorison ja naisten parissa.

Kadettikunnan nopea ja suunnitelmallinen toiminta osoittautui merkittäväksi tekijäksi. Vasemmistolainen suuntaus koululaitoksessa ja opiskelijajärjestöissä väheni merkittävästi 1970 -luvun alkuvuosien jälkeen. Kadettikunnan toiminta maanpuolustustietoisuuden ja maanpuolustushengen kohottajana on laajentunut vuosi vuodelta koko kansan parissa. Voitaneen todeta, että Kadettikunnan oikea-aikainen, nopea, määrätietoinen ja suunnitelmallinen toiminta maanpuolustushengen puolestajana oli merkittävä tekijä niin puolustusvoimien kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta katsoen.

Kadettikunta ja kadettiipiirit ymmärsivät tekemänsä maanpuolustusaatteellisen työn tärkeyden ja merkityksen. Kadettikunta on valinnut jäsenistöstään vuodesta 1976 alkaen vuoden kadettiupseerin. Ensimmäinen Vuoden kadettiupseeri oli yliluutnantti Martti Haavisto. Haminan kadettiipiirissä ”Nakertaja” -kysymyksen aktiivisia Vuoden kadettiupseereja olivat myös kapteeni Pekka Rapila (1982) ja kapteeni Pentti Lantta (1986).

Eduskuntakysymys ei aiheuttanut jatkossa mukana olleille upseereille mitään virallisia eikä muitakaan seuraamuksia, ellei sellaiseksi tulkita entistä haasteellisemmat tehtävät puolustusvoimissa. Tämäkin osoittaa, että Kadettikunta ja sen nuoret upseerit olivat oikealla, isänmaan, asialla.

Tutkimusasetelma, -ongelmat ja – menetelmät luvussa (1.4) mainitsemani haaste saada ”Nakertajien” – edustajan haastattelu osoittautui todeksi. Tästä voidaan päätellä, että asiaa ei haluta muistella tai nostaa muuten enää esille. Toisaalta asia voidaan kokea niin kaukaisena ja vähäpätöisenä, ettei ole tarkoituksenmukaista lähteä sitä enää kommentoimaan. Poissuljettua ei ole myöskään se, että aiheen käsittely nykyisessä Suomessa ei ole heidän toiminnan kannalta kannattavaa. Entiset mielipiteet ääriaineiksilla pysyvät usein muuttumattomina ja toiminta sen mukana.

Kadettikunnan ja sen jäsenten valppautta ja aktiivista maanpuolustusaatteellista työtä tarvitaan myös jatkossa. Itsenäisyys turvataan joka päivä.

LÄHTEET

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Kadettikunnan ja Haminan kadettiisiin asiakirjat.

Valtiopäivät 1974, Asiakirjat viides osa (V) n:o 221, Helsinki 1975, Valtion painatuskeskus, Eduskunnan kirjasto.

Opinnäytteet

Sotakorkeakoulun diplomityöt Valtanen, Jaakko. 2004 [1954]. Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa. Sotakorkeakoulun diplomityö MSL 20:lla 3.8.1954. Uudelleenpainettuna teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri & Sinkko, Risto (toim.): Maanpuolustustahto tutkimuskohteena – Kylmästä sodasta informaatioisotaan. Julkaisusarja 2 n:o 12. Johtamisen laitos. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 40-.

Haastattelut

Valtanen, Jaakko: s. 1925, kenraali evp. Toiminut pääesikunnan operatiivisella osastolla vuosina 1962–1963 ja puolustusvoimain komentajan adjutantina vuosina 1965–1967. Haastattelu 5.3.2010, Helsinki. Materiaali ja nauhoite tekijän hallussa.

Rapila, Pekka: s. 1947, eversti evp. Opetusupseerina ja Reservialiuupseerikoulun linjanjohtajana 1970–1976, Upseeriliiton Haminan osaston johtokunnassa ja sihteeri 1972–1974. Kadettikunnan pääsihteeri 1997- Vuoden kadettiupseeri 1982. Haastattelu 2.3.2010, Helsinki. Materiaali ja nauhoite tekijän hallussa.

Haavisto, Martti: s. 1945, majuri evp. Opetusupseerina RUK:ssa 1973 -1979. Haminan kadettiisiin puheenjohtaja 1975 -1976. Vuoden kadettiupseeri 1976. Puhelinhaastattelu 13.4.2010, Helsinki. Materiaali tekijän hallussa.

Lantta, Pentti: s. 1945, majuri evp. Opetusupseerina RUK:ssa 1972 -1975. Vuoden kadettiupseeri 1986. Puhelinhaastattelu syksy 2009, Helsinki. Materiaali tekijän hallussa.

2. JULKAISTUT LÄHTEET

Lehdet ja aikakauskirjat

Aamulehti 15.5.1974, Helsingin Yliopisto

Eteenpäin 15.6.1974, Helsingin Yliopisto

Helsingin Sanomat 30.6.1974, Helsingin Yliopisto

Hämeen yhteistyö 14.6.1974, Helsingin Yliopisto

Kansan Uutiset 20.6.1974, Helsingin Yliopisto

Kouvolan Sanomat 14.6.1974, Helsingin Yliopisto

Kylkirauta, numerot 3, 4, 5 /1974, 1/2006, 2/2004, 4/2008

Päivän Uutiset 15.6.1974, Helsingin Yliopisto

Tiedonantaja 13.6.1974, Helsingin Yliopisto

Uusi Suomi, Helsingin Yliopisto

Kirjallisuus

Leskinen Jari: Tulevaisuuden turvaksi, Gummerus, Jyväskylä 2004.

Paulaharju Jyri & Sinerma Martti: Kunnia kestävän palkka. Gummerus, Jyväskylä 1996.

Suomen historian pikkujättiläinen, WSOY, Porvoo 1988.

Suomi, Juhani J & Suominen Pertti: Jaakko Valtanen Tammenlehväkenraali, Otava 2008.

Visuri, Pekka: Suomi kylmässä sodassa, Otava, Keuruu 2006.

Internet

<http://fi.wikipedia.org/wiki/pasifismi> (viitattu 13.4.2010)

<http://www.kadettikunta.fi/> (viitattu 13.4.2010)

http://fi.wikipedia.org/wiki/suomen_teiniliitto (viitattu 13.4.2010)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/varusmiesliitto> viitattu (13.4.2010)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/sadankomitea> (viitattu 13.4.2010)

<http://www.rauhanpuolustajat.fi> (viitattu 13.4.2010)

LIITTEET:

LIITE 1: KANSANEDUSTAJA SEPPO TIKAN EDUSKUNTAKYSYMYS

"Tikka yms.: Haminan kadettipiirin eräitä järjestöjä vastaan harjoittamasta toiminnasta.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Haminan Kadettipiirin alueella on jaettu toukokuun loppupäivinä kaikille kadettipiirin jäsenenä toimiville upseereille seuraavansisältöinen tiedotuskirje:

"Haminan Kadettipiiri

Hamina 21.5.1974

Tiedote n:o 3

HYVÄ KADETTIVELI

Tämän tiedotteen teema on NAKERTAJAT. Jokainen meistä ammattisotilaista tietää, ettei maanpuolustustyömme saa kaikkialla pelkkiä hyvähuutoja osakseen. On henkilöitä ja järjestöjä joiden yhtenä tavoitteena on maanpuolustus tahdon murentaminen. Näitä kutsumme nimellä NAKERTAJAT.

Haminan Kadettipiirin toiminta

1. Kadettikunnan vuosikokouksessa piirimme oli vahvasti edustettuna. Santa-haminassa olivat kapt. Leislahti ja yliluutnantit Rapila, Haavisto ja Multamäki.
2. Vuosikokouksen terveiset esitti meille Kadettikunnan puheenjohtaja kernm. Setälä kadettipäivällisellä, joka oli jo osanottajamäärältään mahtava tilaisuus. Kannattaa nähtävästi yrittää toistekin.
3. Iskuryhmä Kouri + Multamäki tempaisi Haminan Yhteiskoululla levittämässä maanpuolustustietoutta.
4. Yhteysupseerin tehtäviä hoitaa kapt. Kotilainen kapt. Leislahden siirtyessä rauhanturvaamistehtäviin.
5. Ylil. Multamäki on saanut kehotuksen valmistautua ottamaan vastaan ykkösrukkasen tehtävät ja kokoaman ympärilleen toimintakykyisen työryhmän edellisen siirtyessä pääosin kapteenikurssille.

6. Hyvät kadettiveljet, valmistautukaa seuraavaan tilaisuuteen, joka on kesäkuun 3. päivänä upseerikerholla pidettävä väittelytekniikan harjoitus. Tilaisuuden työnimi on NAKERTAJAT.

Tarkoituksenamme on kutsua paikalle ammattitaitoinen alustaja perehdyttämään meidät NAKERTAJIIN, heidän päämääriinsä ja toimintatapoihinsa.

Nakertajat

Nakertaja on henkilö, järjestö tai muu vaikuttaja, joka tietoisesti toimii maanpuolustuksen vastaisesti. Tavoitteet, tarkoitusperät ja toimintatavat vaihtelevat. Olivatpa ne sitten mitkä tahansa meidän on ne tunnettava, mikäli aiomme täyttää tehtävämme maanpuolustustahdon kohottajina.

Meidän aseemme nakertajia vastaan ja nakerrusta vastaan on tieto, käytämmepä sitä sitten puolustamiseen tai hyökkäämiseen. Yksilöinä tunnemme voimattomuutemme mahtavien vaikuttajien edessä. Vaikutuksemme kokonaisen ammattitaitoisen ammattikunnan kattavana järjestönä on valtava. Valtakunnan koko miespuolinen väestö on vaikutuksemme alaisena 8-11 kuukautta; emme ole tuona aikana tietenkään ainut vaikuttaja. Etunamme on se, että tiedämme toimivamme koko kansan turvallisuuden puolesta erilaisia omia etujaan ajavia kuppikuntia vastaan. Kuitenkin nämä kuppikunnat rohkenevat paljastaa korttinsa. Miksi emme me uskaltaisi.

Virikkeitä toiminnallemme haemme kerholla kesäkuun 3. päivänä. Tehokkaan tilaisuuden järjestämiseksi tarvitsemme materiaalia. Toimittakaan mieluummin jo lähipäivien aikana kaikkea mahdollista nakertajia koskevaa aineistoa: julkaisuja, kirjoja, kirjoituksia, lehtiä jne. Erityisen kiinnostuneita olemme Teiniliiton, Varusmiesliiton, eri rauhanliikkeiden yms. järjestöjen toimintaa koskevasta materiaalista. Tarjotkaa ideoitanne ja soittakaa joko kapt. Raitaselle 4. K:aan tai ylil. Haavistolle SissiK:aan.

Seuraavassa eräitä väitteitä ja kysymyksiä, joita tullaan käsittelemään:

1. Suomelle ammattiarmeija
2. Asevelvollisuus aika on liian pitkä.
3. Ydinaseet ovat tehneet pienten maiden armeijat tarpeettomiksi.

4. YYA-sopimus on tehnyt Suomen armeijan tarpeettomaksi.
5. Aseeton, väkivallaton vastarinta korvaa Suomessa täysin aseellisen puolustuksen.
6. Suomen puolustusmenot ovat liian suuret.
7. Aseistautuminen on meillä hyödytöntä. Ulkopoliitiikan keinoin pääsemme parempiin tuloksiin.
8. Sotilaitten markkinoimalla turvallisuuspolitiikalla on korostetun sotilaallinen leima.
9. Meidän nykyinen puolustusjärjestelmämme on tykinruokapolitiikkaa. Runsaiden miesmäärien käyttö johtaa kansalliseen itsemurhaan.
10. Aseistakieltäytyminen on tehokas vastarintakeino, jonka avulla voidaan sanoutua irti sodasta ja sotimisen sijasta tehdä konkreettista rauhantyötä.

Nakertajaa emme purematta niele!

Kadettiterveisin

ykkösrukkanen M. Haavisto”

Kirjeen sanamuotoon viitaten ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin perusteella esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko Hallitus selvittää Haminan Kadettipiirin tiedotuskirjeestä ilmenevän maassamme yhdistyslain perusteella demokraattisesti toimivia järjestöjä, mm. rauhanjärjestöjä vastaan harjoitetun järjestäytyneen toiminnan todellisen suuruuden, ja mihin toimiin Hallitus aikoo ryhtyä tällaisen toiminnan ehkäisemiseksi puolustuslaitoksen piirissä sekä kunnollisen ja yhteiskunnallisesti tasapuolisen yhteiskuntaa käsittelevän koulutuksen ulottamiseksi myös maan kadettikunnan piiriin?

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1974.

Seppo Tikka, Kaisa Raatikainen, Pirkko Työläjärvi, I.-C. Björklund, Tellervo M. Koivisto, Erkki Liikanen, Ilkka Taipale, Pauli Puhakka, Ensio Laine, Mikko Ekorre ja Kalevi Kivistö.”

Lähde: Valtiopäivät 1974, 1974, asiakirjat viides osa (V), Helsinki, 1975, Valtion, Painatuskeskus, Eduskunnan kirjasto

LIITE 2: PUOLUSTUSMINISTERI KRISTIAN GESTRININ VASTAUS EDUSKUNTAKYSYMYKSEEN

"Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Valtiopäiväjärjestyksen 37§:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa Te, Herra Puhemies, olette kirjeelle ohella 12 päivänä kesäkuuta 1974 lähettänyt valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Seppo Tikan ynnä muiden tekemän seuraavansisältöisen kysymyksen:

"Aikooko Hallitus selvittää Haminan Kadettiipiirin tiedotus kirjeestä ilmenevän maassamme yhdistyslain perusteella demokraattisesti toimivia järjestöjä, mm. rauhanjärjestöjä vastaan harjoitetun järjestyneen toiminnan todellisen suuruuden ja mihin toimiin Hallitus aikoo ryhtyä tällaisen toiminnan ehkäisemiseksi puolustuslaitoksen piirissä sekä kunnollisen ja yhteiskunnallisesti tasapuolisen yhteiskuntaa käsittelevän koulutuksen ulottamiseksi myös maan kadettikunnan piiriin?"

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittaen seuraavaa:

Hallitusmuodon 10§:ssä on Suomen kansalaisille taattu sanan vapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään sitä ennakolta estämättä, niin myös oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa sekä perustaa yhdistyksiä tarkoituksen toteuttamista varten, jotka eivät ole vastoin lakia ja hyviä tapoja.

Kadettikunta ry on rekisteröity yhdistys, joka toimiessaan asianmukaisesti hyväksytyjen sääntöjensä puitteissa myös osaltaan nauttii sanotuista hallitusmuodon 10§:ssä säädetyistä perusoikeuksista. Hallitus pitää valitettavana sitä, että Haminan Kadettiipiiri on katsonut sopivaksi levittää kysymyksessä tarkoitettun tiedotteen, mutta toteaa, että Kadettikunta ry on laillisesti toimiva järjestö, jolla on oikeus mielipiteen ilmaisuun ja toimintaan sääntöjensä ja lain sallimissa puitteissa.

Kysymyksen siihen osaan, missä kosketellaan Kadettikunta ry:n toimintaa puolustuslaitoksen piirissä hallitus toteaa, että vaikkakin osa yhdistyksen jäsenistä on puolustusvoimien virkamiehiä, Kadettikunta ry toimii puolustuslaitoksen ulkopuolella yhdistyslain mukaisena itsenäisenä järjestönä.

Hallitus katsoo, ettei ole syytä liioitella Haminan Kadettiipiirin toiminnan merkitystä ja toteaa, ettei kysymys ei näin ollen anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 1974.

Puolustusministeri Kristian Gestrin.”

Lähde: Valtiopäivät 1974, 1974, asiakirjat viides osa (V), n: 221 Helsinki, 1975, Valtion Painatuskeskus Eduskunnan kirjasto